

Oxögat

nr 3
november 2019

MEDLEMSBLAD • FÖRENINGEN VADSTENA-AKADEMIENS VÄNNER

FOTO: MARKUS GÄRDER

Stina Åkerberg, Karin Blom, Laura Orostica och Linnea Nordenback i lekfull slöjdans.

Lekfull skönhet för alla. Kritik och publik om Orpheus

När Nils Spangenberg lyssnade till den på 1990-talet nyupptäckta musiken till Georg Philipp Telemanns *Orpheus* – som hade sin urpremiär redan 1726 – blev han så intagen att han utgick från att operan skulle komma att uppföras i världens alla operahus. Så blev det inte. I stället har verket, dubbeltydigt också kallat *Die wunderbare Beständigkeit der Liebe*, fått sin nordiska premiär sommaren 2019 i Vadstena-Akademiens uppsättning inför tolv fullsatta hus på Slottet.

Uppskattningen från publik och kritik går inte att ta miste på.

Handlingen är en gripande gestaltning i sång, musik, rörelse, dräkt, sceneri och ljus av "den smutsigaste av alla känslor, den förgörande svartsjukan" (Gunilla Brodrej i Expressen), som är motorn i ett psykologiskt triangeldrama. Här ljuder Telemanns ibland underskattade barockmusik med mer finess och esprit än man kanske väntat sig, framförd "lätt och transparent" av en vital orkester under Anders Edlunds ledning (Motala Vadstena Tidning).

Clara Svärd står för en "intelligent och formstark regi" (Svenska Dagbladet). Unga aktörer får fylla rummet med typisk Vadstenavitalitet och framhävs som i ett "postmodernistiskt modereportage" av Marika Feinsilbers "utsökt minimalistiska" dräkter (Dagens Nyheter). För vår inre syn dröjer gestalterna länge kvar.

Och så sångarna! Kajsa Lindberg intar med självklarhet scenen och ljudrummet som den "blodfulla" drottning Orasia, handlöst och olyckligt förälskad i Orpheus. DN finner att Richard Lindström i den rollen ger mer intryck av en vilsen ung man än av en "överjordiskt begåvad sångare och musiker" – medan han i Expressen är "dynamisk och temperamentsfull".

För att nämna bara två av de sju solisterna.

Föreställningen ger något åt de flesta, menar Svenska Dagbladets Sofia Nyblom: "Musikaliskt är Orpheus rena Eurovisionsfestivalen, med skiftande språk och uttryck i varje scen. [...] Här gråts det på franska och konverseras på tyska, medan Orasias hämnd kräver ett italienskt temperament som exploderar i koloraturer!"

För många blev det en både lekfull och himmelsk upplevelse (Gunilla Brodrej) som vi med glädje kan bära med oss i den bistrare säsong som nu omsluter oss.

LARS GRAHN

Var rädd om Vadstena-Akademien!

När jag 1985 efterträdde Göran Lindgren som kommunstyrelsens ordförande i Vadstena, gav han mig två råd. Ett av dem löd: "Vi måste vara rädda om Vadstena-Akademien!"

Det blev inledningen till ett tidvis intensivt samarbete med VA:s chef Astrid Lande och mångårigt deltagande i styrelsearbetet. Detta har i sin tur medfört att jag med något enstaka undantag har sett de operor som framförts på slottet under drygt 30 år.

Årets föreställning av *Orpheus* överträffar alla tidigare av mig avnjutna operor.

Det är ett mycket högt betyg, det vet alla som har upplevt den ena succén efter den andra tillsammans med Vadstena-Akademien. De ger totalupplevelser som blir svåra att överträffa.

FOTO: PRIVAT

Anders Agnemar företräder centerpartiet i Vadstena kommunstyrelse.

Topp 5 av 40

Mitt första betyg i musik var B. Jag kan inte läsa noter och klarar inte heller av att identifiera stämmor. Därför var redaktörens val av mig som medarbetare i OXÖGAT tveksamt. Hade han känt till dessa förutsättningar hade nog frågan gått till någon som är bättre skickad för uppgiften.

Trots mina tillkortakommanden är jag en hängiven fan av Vadstena-akademiens föreställningar, särskilt när det handlar om operor från 1700-talet. Att vara en ständig medlem i Vänföreningen är en självklarhet för mig.

Sommarens föreställning av Telemanns *Orpheus* med undertiteln *Kärlekens underbara beständighet* var en förnämlig upplevelse med i mina öron mycket vacker musik, ett dramatiskt libretto och med symbolik i scenografin och i artisternas kostymer. För mig var *Orpheus* topp 5 av de drygt 40 föreställningar jag sett allt sedan 1980.

FOTO: MALIN RIBERS

Bo Ribers har varit revisor i både börsnoterade och ägarledda företag. Han bor nu på gården utanför Motala där han växte upp, motionerar och verkar som ordförande i IFK Motala Bandyklubb.

I en klass för sig

Årets opera *Orpheus* av Georg Philipp Telemann var suverän. Allt fanns med i detta triangel-drama: kärlek, längtan, svart-sjuka, hat och hämnd.

Kostymerna och scenografin i svart och vitt gav ett vackert och värdigt intryck och speglade kampen mellan det onda och goda, livet och döden. De dansanta inslagen var förtjusande.

Telemanns musik var helt underbar och såväl sångarnas som musikernas prestationer höll hög kvalitet.

Hela uppsättningen var i en klass för sig – i sann Vadstena Akademie-anda.

Jag njöt hela tiden.

FOTO: PRIVAT

Beatrice Hult, f.d. fysioterapeut, Vadstena.

Vad är en upplevelse?

Vad händer när jag går in i den varma Bröllopsalen och det blir tyst och operan börjar? Hör även mina träffar med vänner och bekanta före föreställningen till det som sedan är kvar som kvällen med *Orpheus*?

För mig verkar det så att till och med en bok som jag läste efter det som hände på scenen färgade av sig på det jag nu skriver.

För allt som sker därinne sker i alla fall inom oss, med allt vad vi är, lärde oss, föreställde oss. Var och en av oss bär *sin Orpheus* med sig.

Så, kära Akademiens Vänner, kom tillbaka nästa år, var med, var huvudaktörer i er egen upplevelse!

FOTO: PRIVAT

Annamaria Szelenyi, fil.lic. i humaniora, pensionerad musiklärare, körsångare sedan barnsben, ungerska och Vadstena-bo sedan 2011.

Skönhet för alla

Orpheus var en av sommarens höjdpunkter. En vackrare uppsättning kan man inte tänka sig. Hela föreställningen hålls lyhört och känsligt ihop av Andreas Edlund och de fantastiska musikanterna. Tillsammans med Clara Svärds suveräna regi och inte minst koreografi och Marika Feinsilbers rena scenbild och utsökt välskräddade dräkter framträder de skönsjungande sångarna ytterligt självklart.

Uppfylld av Telemanns toner och den rena scenbilden lämnar jag slottet. I porten möter ännu en oemotståndlig syn, solnedgången över Vättern. Hur många somrar har jag inte fått uppleva denna underbara anblick, tack vare att Vadstena-Akademien återuppväckt det gamla slottet.

På hemväg genom staden passerar plötsligt en cyklist, en jeansklädd Euridice på väg till sitt härbärge.

Jag är glad att jag inte vände mig om.

FOTO: PRIVAT

Katarina Edenheim, Bona Tryfall, Motala. Har arbetat på museet i Linköping, ägnat sig åt måleri, sett och hört de flesta av Vadstena-Akademiens föreställningar.

Amatör i nio år

FOTO: PRIVAT

Lars Grahn.

Vid föreningens årsmöte den 28 juli 2019:

Jag vill tacka Vadstena-Akademiens Vänner, kollegerna i styrelsen och i synnerhet dem som verkar i det enastående utbildnings- och framförandearbetet. Ni har gett mig nästan nio års kontakt med en unik pedagogisk och konstnärlig verksamhet – som jag kommit att känna alltmer närhet till.

Naturligtvis inte så att jag sjungit och spelat. Mitt område har varit språk och skrivande – som lärare i litteratur och journalistik, skribent och bokförläggare. På musikens område är jag amatör: diletterant, oförmögen, klåpare. Men konstnärerna har, vill jag tro, glädje av amatörer i en annan betydelse av ordet: "älskare, beundrare".

Sådana personer möts i Vänföreningen. Att dessa också kan vara skickliga sångare och musiker är naturligt, men det är kärleken till den scenmusikaliska konsten, inte utövandet, som för oss samman.

Tre personer har mer än andra lärt mig att inte värdet av denna kärlek. Först är det **Magnus Vahlquist**, som var ordförande när jag kom in i föreningens styrelse. En lödigare förebild i fråga om stöd och förståelse för konst och kultur än hans och **Märta Christinas** stiftelse kan man knappast tänka sig.

Inga Lewenhaupt efterträdde Magnus på ordförandeposten. Hon byggde vidare på förståelsen för artisterna och den publik som vänföreningen ytterst företräder. Med sin djupa scenhistoriska kunskap satte Inga vår fascination för det som sker på scenen i ett vidare sammanhang.

Naturligtvis tänker jag också på **Nils Spangenberg**, VA:s vd och konstnärlige ledare. Nils äger en märklig förmåga att smidigt regissera både sångarna och musikerna som står på scenen och de många medverkande som finns bakom den: librettister, kompositörer och regissörer, dräkt- och scenskapare. Han utbildar också oss som sitter framför scenen. Spelet i salongen betyder en hel del för ett styckes framgång. Med små medel formar Nils oss till en kunnig och medlevande publik. I varje fall har det skett med mig – och det är jag tacksam för.

Jag önskar föreningen en lång och lycklig framtid som Vadstena-Akademiens vän och stödare.

LARS GRAHN, avgående redaktör.

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

Tiden går fort när man har roligt

Sommarens opera om Orfeus och Eurydike blev en succé. Alla föreställningar var slutsålda. Kärlek, svart-sjuka, blodig hämnd och ond bråd död gestaltades genom fantastiska prestationer och sångarinsatser i detta drama.

Flera av sångarna har ni hört tidigare och i år fanns också en kör från Vadstena Sång och Pianoakademi på plats. Det var en sommar för alla älskare av dramatik parad med högklassisk barockmusik.

Årsmötet i slutet av juli avlöpte fint och alla anmälda intog en härlig måltid på Munkklostret efter mötet och innan årets föreställning.

Stipendieutdelningen med fina musikaliska inslag var som vanligt mycket uppskattad. Vänföreningen har ju här en viktig uppgift som bidragsgivare.

I samband med årsmötet avtackades Lars Grahn. Han har som redaktör för OXÖGAT i tre år gjort ett fantastiskt jobb. Valberedningens ordförande Maria Waxegård kommer att vara adjungerad och hjälpa oss med det för vänföreningens medlemmar så viktiga bladet.

I styrelsen har vi fått vi förstärkning med Rune Gyllander, en mycket kulturintresserad person som presenteras i kommande nummer av OXÖGAT.

Vårens operaresa blir något alldeles speciellt! Färden går till Malmö Opera med övernattnings och bland annat besök på Birgit Nilsson Museum. Och... denna gång ges *Orfeus i Underjorden* med bland andra vår egen ambassadör Loa Falkman och därtill fem tidigare sångelever från Musiklinjen i Vadstena.

En fantastisk resa ingen borde missa.

Det är vår förnämliga arrangör Ingrid Haking Raaby som står för regin av resan.

Till sist vill jag påminna om att ett medlemskap i Vadstena-Akademiens vänförening är en utmärkt julklapp till en vän eller familjemedlem.

MEG TIVÉUS, ordförande.

Meg Tivéus.

FOTO: PER KNUTSON

Zebnan – i flyktens och exilens skugga

I centrum av nästa års opera står kärleken mellan två män, Edward och John, som båda tvingats fly sitt land på grund av sin sexuella läggning.

John hittar en väska med alla sina saker i hallen till sin och Edwards gemensamma lägenhet. Ett brev från Edward ligger på köksbordet. I brevet blir John ombedd att flytta ut ur lägenheten innan Edward kommer tillbaka. Edward ber om förlåtelse för att han sårar John, vet att han är en feg svikare men säger att han inte kan göra på annat sätt. Förkrossad skriver John ett svar som han lämnar på bordet, tar väskan och försvinner för alltid ut ur Edwards liv.

Vår opera börjar alltså i slutet, när den personliga katastrofen för Edward och John är ett faktum. Men hur blev det så? Hade det gått att förhindra? Hur gick det till när två människor, som nyss hellre ville dö än leva utan varandra i ett land som förbjöd deras kärlek, nu känner sig som främlingar för varandra när de äntligen skulle kunna leva i frihet?

Är *Zebnan* vit med svarta ränder eller tvärtom?

Kerstin och Tebogo, som båda är barn till människor som tvingats fly från sina hemländer hals över huvud och fått starta om på nytt, har funnit en personlig och gemensam ingång till berättelsen om John och Edward: att leva i skuggan av flykt och exil.

Kerstin Perski är redan bekant för Vadstenapubliken med flera libretton, senast till *Son of Heaven* 2015. Hon är en av Skandinavien mest erfarna librettister, har samarbetat med en lång rad tonsättare och vunnit flera priser för sina verk.

Tebogo Monnagotla är en tonsättare som utmärkt sig i många genrer med musik för orkester, kör, sång, kammarmusik m.m. Hon har varit hustomsättare på Sveriges Radio P2 och har skrivit en mycket uppmärksammad kortopera, *Jean-Joseph*, för Kungliga Operan. *Zebnan* blir hennes första helaftonsopera.

Luthando Quave, Tobias Westman, Karin Osbeck, Sanna Gibbs, Linnea Andreassen och Pascal Zurek heter de briljanta sångarna som gestaltar de olika rollerna i *Zebnan*. Emil Eliasson, en av de mest uppmärksammade unga dirigenterna på senare år, leder en orkester på fjorton personer.

NILS SPANGENBERG

Catarina Sousa, Sara Hulander, Kajsa Lindberg, Johanna Wallroth, Adriana Isaku, Ingrid Berg, Maria Isabella Vescovi, Edward Szost, Monika Jägerová, Richard Lindström.

FOTO: LARS GRAHN

Stipendier för Orpheus

Ur Stina-Brita Gustafson-Kritz och Lars Kritz fond gick vid föreningens årsmöte stipendier till cellisten **Adriana Isaku**, gambisten **Maria Isabella Vescovi**, lutenisten **Edward Szost** och cembalisten **Catarina Sousa** för strålande continuospel i årets opera.

Stipendier från Märta Christina och Magnus Vahlquists Stiftelse tilldelades sopranerna **Johanna Wallroth** och **Ingrid Berg** för fina rollporträtt av Ismene och Eurydice.

Med Föreningen Vadstena-Akademiens Väners stipendium till minne av Akademiens grundare Ingrid Maria Rappe belönades barytonen **Richard Lindström** och mezzosopranen **Monika Jägerova** för underbara tolkningar av Orpheus and Ascalax.

Sopranen **Kajsa Lindberg** erhöll belöning ur Sven och Britt Ekbergs fond för sin blodfulla tolkning av drottning Orasia.

Ur Arne Svahns minnesfond fick producentassistenten **Sara Hulander** ett stipendium för fina insatser under två somrar på Vadstena-Akademien.

Inte leta efter succéer

Det är givetvis enormt stimulerande att våra produktioner ofta möts med så stor entusiasm. Under flera år har jag ibland också hört kommentaren att ”det här var den absolut bästa. Hur blir det nästa år, kan ni verkligen överträffa detta?”

Reaktioner som dessa skulle kunna leda till att man frestas att gå i en mer populistisk riktning och börjar leta efter produktioner som man tror skulle hyllas på liknande sätt av en tänkt publik. Men då gäller det att hålla tungan rätt i mun och i stället fortsätta på samma sätt som förut. Alltså att inte leta efter succéer utan i stället söka det som vi finner konstnärligt intressant och som är givande och utvecklande för våra stipendiater.

Om det sedan ger genklang hos publiken, desto bättre, eftersom ingen scenkonst verkar i ett vakuum utan är beroende av en intresserad och nyfiken publik.

NILS SPANGENBERG

FOTO: OSCAR O'RYAN

Tebogo Monnagotla.

FOTO: TORBJÖRN LANGBORN

Kerstin Perski.

Vårens operaresa till *Orfeus i Malmö*

Resan går till Malmö den 25-26 april 2020. Där får vi uppleva *Orfeus i underjorden* av Jacques Offenbach med svensk text av Andreas T Olsson. Det är en härligt galen uppsättning med bl a Loa Falkman, Marianne Mörck och Rickard Söderberg i rollerna och i övrigt fem sångare som studerat på musiklinjen i Vadstena (Rickard Söderberg, Richard Hamrin, Klara Ek, Conny Thimander och Nils Gustén).

Vi kommer att bo på Teaterhotellet www.teaterhotellet.se där 5 enkelrum, 11 twinrum och 2 dubbelrum finns reserverade, och intar foajémiddag på Malmö opera i anslutning till föreställningen www.malmoopera.se/foajemiddag

På söndagen reser vi till Västra Karup och får en privat guidning på Birgit Nilsson museum www.birgitnilsson.com. Museet öppnar egentligen först på Birgit Nilssons födelsedag den 17/5. Efter besöket far vi till underbara Hovs hallar för lunch www.hovshallar.com/restaurant/

Lördag den 25/4

08:00 Avresa från Vadstena.
08:30 ca Avresa från Mjölby central (tåg fr Stockholm/Norrköping ank 08:16).
14:00 ca Ankomst Malmö.
16:00 Middag på Malmö Opera.
18:00 Föreställning.

Söndag den 26/4

08:00 Frukostbyffé.
09:30 Avresa till Västra Karup och Birgit Nilsson museum.
13:00 Lunch Hovs hallar.
14:15 Avresa.
18:15 ca Ankomst Mjölby central.
18:45 ca Ankomst Vadstena.

Pris för hela helgen är 2.600 kr/pers i twin/dubbelrum och 3.000 kr/pers i enkelrum. Det går inte att välja bara någon enstaka del av resan.

I priset ingår bussresa, hotell, alla måltider, opera-

Kalendarium jultiden 2019

VADSTENA SÅNG & PIANOAKADEMI

Musikalisk salong

torsdag 28/11 kl 19 i Vätternkyrkan, Vadstena.

Luciakonsert

onsdag 11/12 kl 19 i Vadstena klosterkyrka, fri entré, utgångskollekt.

Musikalisk salong och Luciatåg

lördag 14/12 kl 16 i Brunnby gård.

Kammarmusik i Östergötland, www.slottsmusik.com
Biljetter via arrangören.

Julkonserter

söndag 15/12 kl 17 och 19 i Trefaldighetskyrkan, Vadstena.

MUSIK I LINKÖPING

Julkonsert

onsdag 4/12 kl 12 och 19 i S:t Lars kyrka med Linköpings studentsångare.

Adventskonsert

söndag 8/12 kl 15 i S:t Lars kyrka med Chorus Lin.

J S Bach: Juloratorium I-III

lördag 14/12 kl 17 i Domkyrkan med körsångare från Linköpings stift och Domkyrkans kammarorkester.

Julkonsert

torsdag 19/12 kl 19 i S:t Lars kyrka med S:t Lars kammarkör.

biljett, inträdesbiljett och guidad tur på Birgit Nilsson museum samt någon överraskning.

Vi har ett begränsat antal biljetter (30 st) och hotellrum så det gäller att snabbt anmäla sig. Först till kvarn!

Anmälan är bindande och sker via mail till Ingrid Haking Raaby ingrid.haking@gmail.com. Sista anmälningssdag är 15 januari 2020.

Du får omgående svar om du/ni fått plats på resan eller står på en väntelista. De som kommit med får information om inbetalning på bankgiro 294-4569 och skall anmäla anslutningsstad samt om man vill ha vegetarisk mat. Under våren kommer mer utförlig information.

Välkomna till en fantastisk helg!

VADSTENA-AKADEMIENS VÄNFÖRENINGIS STYRELSE 2019-2020

ORDFÖRANDE: **Meg Tivéus**, Stockholm, 0706-90 78 80,
meg.fiveus@telia.com

SEKRETERARE: **Ingrid Haking Raaby**, Linköping,
0720-11 93 94, ingrid.haking@gmail.com

KASSÖR: **Stefan Gunnarsson**, Vadstena, 0702-66 48 00,
stefangunnarsson@live.se

MEDLEMSANSVARIG: **Bengt Horn**, Motala, 0706-77 71 93,
bengt.horn@boremail.com

KLUBBMÄSTARE: **Jan Johansson**, Vadstena,
0706-85 30 03, jannemobel@telia.com

AMBASSADÖR: **Loa Falkman**, Stocksund, 0708-55 04 23,
rosy.falkman@gmail.com

REDAKTÖR T.O.M. 31/12 2019: **Lars Grahn**, Stockholm
och Vadstena, 0705-88 34 50, grahnlars@telia.com

T.F. REDAKTÖR FR.O.M. 1/1 2020: **Maria Waxegård**,
Norrköping, 0768-40 81 81, maria.waxegard@telia.com

PUBLIKANSVARIG: **Viveca Sørensen**, Vadstena,
0739-38 01 04, vivecaoes@outlook.com

LEDAMOT: **Ture Rangström**, Stockholm och
Gryts skärgård, 0705-36 82 09, rangstromture@gmail.com

LEDAMOT FR.O.M. 1/1 2020: **Rune Gyllander**,
Stockholm, 0703-59 20 60, runegylander@gmail.com

För medlemskap, adressändring eller mer information:
Bengt Horn, se ovan.

Medlemsavgift

Enskild medlem 300:-/år, par (på samma adress)
500:-/år. Betalningen görs till bankgiro 294-4569 eller
swish 123 129 30000. Inbetalningskort kommer i utskick
tillsammans med OXÖGAT i mars 2020. Kom ihåg att
skriva namn på inbetalningen!

Besök vår hemsida!

I perioder mellan OXÖGATS utgåvor i mars, juni
och november hittar du information om aktuella
händelser och evenemang på vår hemsida
www.adstenaakademiensvanner.se.

OXÖGA

"Oxöga, oval åskådarröppning
i sluten teaterloge, efter det
motsvarande fr. *oeil de boeuf*,
vilken beteckning gives runda
fönsteröppningar i allm."
[Svensk Uppslagsbok, 1934 års
upplaga.] Oxögat ger möjlighet
att observera utan att bli
observerad och har fått ge
namn åt medlemsbladet.

Tredje året med Sång & Pianoakademien

Genom Vadstena-Akademien och Nils Spangenberg
hängivna arbete får vi i Vadstena Sång & Pianoakademi
fortsatt del av en rik kompetens, nya kontakter och fram-
för allt ett konstnärligt och pedagogiskt ansvarstagande
för innehållet i utbildningen. Förutom den ordinarie
undervisningen fylls läsåret med konserter, besök av
gästlärare, mästarkurser, konsertresor, föreläsningar och
andra förberedelser inför högskolesökningar.

ANNA-CARIN STRAND, utbildningsledare

Stipendium

Musikaliska akademien har gett Vadstena Sång &
Pianoakademi 60 000 kronor ur **Gunnar och Judith
de Frumeries stipendiefond** "för dess förnämliga
och synnerligen uppskattade arbete med att utbilda
sångare och pianister i romanskonsten".

Våra sponsorer

Till Malmö och Jacques Offenbachs Orfeus i
underjorden går årets operaresa den 25-26 april
2020 – tryggt och bekvämt med en av våra spon-
sor, **Vadstena Buss**.

Vi har också glädjen att välkomna två nya
sponsorer, **Rune Gyllander** och **Jan Schönborg**.
Er sponsring är välkommen och uppskattad!

Våra övriga sponsorer, **Vadstena Sparbank**,
Strandbergs Mode och **Alatryck** är också mycket
betydelsefulla för vår verksamhet, något som vi
hoppas ni är medvetna om.

Stort tack till alla våra sponsorer!

Om du som medlem i Vadstena-Akademiens
Vänner har förslag om ett företag eller en organi-
sation, som du tror har intresse av att sponsra oss,
hör av dig till undertecknad klubbmästare. Vi är
tacksamma för alla tips.

JAN JOHANSSON

vadstena buss

alatrick

Vadstena Sparbank

